

In the article, there is analyzed the journalistic activity of Yvan Lypa by the materials of journal "Ukrainske slovo". The questions of the main publication topics are taken up, which have become reflection of the dynamic public political life of Odessa city and Ukraine in whole.

Key words: Ukrainian movement, Ukrainian question, organization, autonomy, federation, centralization, elections, National fund, "Samostiyna Ukraina".

УДК 821.161.2 – 1.09 ЛИПА: 11/14

Шишкова А.Д.

Ізмаїльський державний гуманітарний університет, м. Ізмаїл

ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ ЮРІЯ ЛИПИ

У статті досліджуються основні чинники формування світогляду Юрія Липи. З'ясовуються психофізичні якості письменника, виявляються індивідуальні концепції його художнього мислення та відтворення буття.

Ключові слова: світовідчуття, світорозуміння, світобачення, історіософія, концепція, самоозначення.

Доробок Юрія Липи становить собою сутнісне явище в історії української літератури, філософії та естетичної думки і відкриває перед сучасними дослідниками широкі інтерпретаційні можливості. Його біографія, порівняно з іншими сферами різногранної діяльності (історіософські праці, публіцистика, літературно-критичні статті), вивчена недостатньо і потребує всебічного фахового осмислення.

Щоправда в останні роки пожвавився інтерес науковців до цієї фундаментальної постаті. Серед сучасних публікацій про письменника виокремлюється неабиякою ґрунтовністю стаття М.Ільницького «Не зрікатися своєї душі», у якій досить широко представлено інтерпретацію художньої спадщини Ю.Липи, вирізняючи ключові моменти його поетики. В. Марочкін визначає такі наріжні грані художнього стилю: «Лірика Липи утверджує переваги духовного над матеріальним, пронизана глибокою вірою в Бога; земну любов поет трансформує у всеосяжну, «всесвітню» [13, с. 174].

Нині назріла потреба індивідуально-особистісного виокремлення Ю.Липи, дослідження його творчості в її іманентній сутності. Однак без пізнання світогляду поета, «без розуміння авторових поглядів і переконань, неможливе розкриття його індивідуального світу, що тримається на інтелектуальному й емоційному досвіді особистості» [21, с. 8]. Саме цим і зумовлена актуальність порушеної в статті проблеми, яка ґрунтується на оригінальній історіософсько-релігійній концепції, сутність якої поки що до кінця не з'ясована.

Відстежуємо, що індивідуальну художню модель світу кожного письменника визначають такі дефініції, як «бачення світу», «розуміння речей і подій», «ідеологія», «художні уявлення» тощо [16, с. 118]. Вельми значущу роль при цьому відіграють світоглядні пріоритети, які великою мірою формують сутнісні параметри його естетичної системи. Як справедливо підкреслює Л.Голомб, «простеження світоглядних засад художнього мислення митця набуває наукової результативності передусім у тих випадках, коли певні орієнтири філософської думки накладають свій відбиток на його стиль і образність, лягають в основу його творчості як цілісної системи» [4, с. 215]. Щодо Ю.Липи, то має цілковиту рацію О.Янчук, який з цього приводу зазначає: «Без розуміння авторових поглядів і переконань неможливе розкриття його індивідуального світу, що тримається на інтелектуальному й емоційному досвіді особистості» [21, с. 8]. В іншій своїй статті він пише: «У основі стильових ознак поезії Ю.Липи лежать його світовідчуття й усвідомлення своєї місії на землі, свого призначення. Здійснені письменником історико-психологічні дослідження української минувшини і сучасності стали джерелами його героїчного світогляду, який є внутрішнім стрижнем не лише Липиної поезії, але й характерною особливістю поетики всієї «працької поетичної школи» і «вісниківської квадриги» [20, с. 124].

З багатьох відомих сьогодні джерел біографії письменника достеменно ясно, що у формуванні його світоглядно-естетичних настанов важливу роль зіграла родинна атмосфера. Вивчення біографічного фактора у з'ясуванні сутності феномена поета надзвичайно важливе з кількох причин. З одного боку, як підкреслює Г.Сивокінь, повернення до літературознавчого біографізму необхідне з огляду «на особливі історичні й національно-конкретні обставини, в яких функціонувала українська літературна думка» [15, с. 4]. А з іншого, тут вельми істотними видаються індивідуальні особливості життя і творчості письменника, що їх Б.Криса вкладає у таку лаконічну формулу: «Подвижницька праця виповнює короткий людський вік, а замикає його мученицька смерть» [11, с. 393]. Вивчення творчості Ю.Липи у зв'язку з біографією дає змогу розкрити складну природу його художніх текстів, у яких виразно прокреслюються біографічні реалії.

Майбутній поет виховувався в умовах домінування гуманістичних християнських цінностей та національного духу. Світовідчуття Ю.Липи взагалі неприйнятними були ненависть і насилля. Вихований у сім'ї відомого «тарасівця» Івана Липи, він у своїй творчості наскрізно пропагував високі моральні істини, закликаючи «біль перелить на молитву, що в битві і в мирі триває (вірш «Тюрми і голод, убивства й помори...»).

Іван Липа зіграв визначальну роль у становленні світоглядно-естетичних поглядів та ідеологічних переконань сина, котрий надзвичайно любив батька й завжди рівнявся на нього. Очевидці згадують, що навіть після його смерті (1923) Ю.Липа «продовжував писати батькові листи – такою була духовна потреба звиряти свої думки і почуття найріднішій людині, яка вже пішла за межу» [1, с. 77]. Про вплив батька на формування національної свідомості й високої духовності, громадянського й мистецького кредо він писав у вірші-присвяті «Батькові»:

Благословен, Татусю, час Великих Дум,
Стежки майбутності, що Ваші стопи ранні,
Кривавлючися, протоптали нам!
Ось вийшли ми високо. Кожний диха важко,
І мужність кожному в життю єдиний щит.
А я де гляню, – Вас знаходжу, Батьку... [12, с. 113].

Як видно з цитованого фрагменту поезії, написання з великої літери всіх займенників на означення слова «Батько» засвідчує благоговіння перед його постаттю.

Незгасний інтерес до історії рідного народу, її минулого та майбутнього, до духовного досвіду, проявлений ще в дитячі роки, закріпиться згодом в активній громадській діяльності, а також у творчості як одному із способів вияву світовідчуття та світорозуміння. У заснованому батьком видавництві «Народний стяг» (воно знаходилося у помешканні родини) Юрій Липа друкує свої поетичні твори («Побідний марш»), публіцистичні брошури, в яких чітко прокреслюються основні ідеї майбутньої державницької доктрини, що буде трансформована й у художніх творах.

Під впливом названих біографічних чинників сформувалась державотворча концепція Ю.Липи, наріжною гранню якої стала віра в національне самоствердження українства. Згодом він сформулює її у праці «Призначення України», в якій категорично заперечуватиме панівні на той час «пораженські» ідеї, стверджуватиме, що жодна ідея не викликає «понуриших» наслідків, як «ідея обниження» українства». Віра у власні сили народу в боротьбі за національне самоствердження посяде вагоме місце в тематичному спектрі художньої творчості поета. Одним із її іманентних смислових центрів стане ідея відродження і становлення духовної України-держави:

Вперед, Україно! В тебе тяжкі стопи,
Пожари хат димлять з-під них:
Ні Росії, ні Європі
Не зрозуміти синів Твоїх! [12, с. 45].

Будучи одним із найпослідовніших ідеологів державності Ю.Липа доклав чимало зусиль для утвердження «державницької літератури». Віра в національну ідею, духовні спромоги народу мислилася поетом невіддільно від суто естетичних проблем, про що він писав у статтях «Танк», «Поет-гульвіса», «Лист до літераторів». У своїй фундаментальній праці «Бій за українську літературу» він ототожнював самодостатню красу із «блискучим кошмаром». Такі настанови диктувалися насамперед поетовою концепцією формування української нації, що становить одну з основних ознак його світогляду.

Стильове ядро поезії Ю.Липи формували його життєва позиція й політичні переконання, котрі, безсумнівно, ініціювали україноцентричність художніх і науково-публіцистичних творів, наснажених соборницьким пафосом. Він утверджував стоїчний трагізм, джерелом якого була релігійність, глибока віра в добро, злагоду, любов, тобто у християнські добродієвності. Тривку основу його світобачення (а відтак і сутнісне джерело формування художніх текстів) визначила глибока релігійність. Поет усвідомлював свою місію як «наказ Божого провидіння» (Л.Череватенко) реалізовувати його в житті й творчості. Він був переконаний, що «віра звитяжить ненависть, любов переможе страх, а надія подолає безнадію. Так Липа жив і так він писав» [19]:

І я почув, мов армія в поході,
І в небі блиснув знак, був напис в небозводі:
Каже кров: – З'єднаю!
Каже любов: – Пробачу!
Каже віра: – Веду! [12, с. 56].

Ю.Липа кваліфікує свою працю як Божу допомогу нації загалом і кожній людині зокрібно. Він неодноразово потверджує цю ідею багатьма своїми віршами, ліричний герой у яких подає філософсько-естетичне самоозначення такого плану: «Благослови меча взяти...». Навіть у виразно громадянських рефлексіях поет виводить на площину одного тексту проблему «Бог – Нація», у такий спосіб увиразнюючи індивідуально-авторське розуміння естетики духу нації. Він подає образ Господа «як найвищої сутності й Абсолюту, що до нього постійно має устремлятися людина опосередковано, через служіння нації» [20, с. 138].

Дослідники виокремлюють серед визначальних аспектів світогляду Ю.Липи ідеалістичний тип його світовідчуття, а в цьому зв'язку – глибоку релігійність. Письменник вважав, що «безрелігійність є одна з постатей духовного лінівства» [3, с. 20]. Сучасники поета засвідчують його рідкісну «чуйність на вищі морально-релігійні, життєві вартості» [2]. Визначальними константами художньо-філософської системи Ю.Липи одностайно визнають симбіоз національного патріотизму та «активного християнізму» (М.Гнатишак). Про такий синтез неодноразово говорив сам поет у своїх літературно-критичних і публіцистичних працях. Л.Череватенко з цього приводу пише, що нею «просякнуто переважну більшість його віршів, вона й надає їм неповторно-екстатичного звучання. З цього джерела – Липина чистота, цілеспрямованість, непохитність [18, с. 149]. На релігійній домінанті художнього мислення Ю.Липи наполягає О.Янчук. Характеризуючи збірку «Вірую», він підкреслює, що це «блискучий взірєць релігійної поезії із глибокою символікою авторової віри у незнищимість української душі» [22, с. 97].

Для українських митців служити справі визволення рідного краю завжди означало (та й означає) служити Богові. Вони глибоко усвідомлювали, що «на тернистих шляхах історії нашого народу залишається потреба віри твердої, як Бескид, патріотизму й моралі, що ґрунтуються на християнському світогляді» [7, с. 4]. У цьому сенсі

вельми впливовим попередником Ю.Липи, який у багатьох координатах визначив його світоглядну систему, був Т.Шевченко. В його національній мистецькій традиції історіософська доктрина Великого Кобзаря набула особливої виразності та акцентування, оскільки становить собою окремішний феномен, котрий синтезує водночас художньо-естетичний, філософсько-психологічний та морально-етичний концепти.

Міцним «грунтом» стала Шевченкова історіософія і для Ю.Липи. Він, подібно до Т.Шевченка, ставить у центр аксіології тривогу за долю України, гордість за неї, критично оцінює її історію.

З усіх історіософських ідей Т.Шевченка Ю.Липі найбільш прийнятною стала ідея духовної України-держави, яку він обґрунтував у публіцистичних працях («Призначення України», «Чорноморська доктрина», «Розподіл Росії») та художніх текстах (роман «Козаки в Московії»; поетичні збірки: «Суворість», «Вірую»). У творчості поета, на думку М.Ільницького, «мотив призначення України розгорнувся в історіософську концепцію, хай і виглядає вона радше романтичною візією, аніж науковою теорією» [8, с. 4].

Світоглядні пріоритети Ю.Липи формувались і «під безпосереднім впливом сучасної йому епохи, її культурними та літературними смаками й уподобаннями» [20, с. 125]. Поет, як відомо, розпочав активну літературно-публіцистичну творчість як представник «покоління приречених». Його репрезентували молоді національно свідомі діячі, котрим довелося залишити рідну землю і започаткувати в екзильних умовах новий етап боротьби за національну ідею, витягувати «національний дух із т.зв. баговиння квітизму й непротивлення лихові» [14, с. 502]. Наприкінці 20-х – на початку 30-х років активно спрямовував громадську думку та літературний процес Д.Донцов, насамперед як редактор «Літературно-наукового вісника» (з 1933 року – «Вісника»). Він абсолютизував героїчний дух і віру народу, виправдовуючи при цьому фанатизм і «творче насилля». Д.Донцов, прийнявши ідею В.Липинського про потребу державності, проголосив ідею волюнтаризму. Її суть полягала в тому, що українству для віднайдення свого втілення в конкретних обставинах часу «потрібен активний змаг за реалізацію найвищої форми існування нації, якою є самостійна соборна держава» [17, с. 366]. Звідси – вимога Д.Донцова внести в художні твори «твердість, упертість, завзягтя». У праці «Трагічні оптимісти» він гостро ставить питання про потребу «сильного і відважного авангарду нового мистецтва» [6, с. 284]. Це була доба, коли О.Ольжич квалості й пасивності нації протиставляв «неугнутість волі» й «віри граніт», коли О.Теліга закликала «вдарить твердо там, де треба вдарить», а Є.Маланюк кинув клич – побороти «ніч бездержавності», «ніч зневаги, гвалту», виточити із себе кров «сліпу і рабську», знищити в собі ген «малоросійства».

Саме за таких умов формувався Ю.Липа як мислитель і як письменник. Отож, ведучи мову про чинники становлення його світоглядно-естетичних пріоритетів, безсумнівно, не можна оминати «празький» контекст (Ю.Дараган, Є.Маланюк, Л.Мосендз, О.Ольжич, О.Теліга, та ін.). У літературознавчій науці склалася певна традиція розглядати творчість кожного репрезентанта невід’ємно від цього колективного феномена. Однак маємо справу з мистецьким явищем в історії української літератури, яке, «попри окресленість однією назвою та певною співзвучністю тих чи інших ідей, образів, мотивів у творчості поетів, передбачає розмову про доволі насичені, різнобарвні, глибоко самобутні і самостійні художні практики «пражан», об’єднані лише певними загальними рисами» [5, с. 4].

Перебуваючи в «празькому» оточенні, Ю.Липа полемізував із Д.Донцовим, протиставляючи його волюнтаристській доктрині ідеологію гуманного націоналізму. Він сформував власне бачення перспектив здобуття державності та розвитку національної культури. Переїнявши від Д.Донцова ідеї трактування нації як «психічної і бойової спільноти», він наголошував «на культурні окремішності, оперті на віковій еволюції в різних умовах розвитку» [17, с. 367]. Апологетизоване ним у художніх творах минуле, національна історія трактується як неперервна духовна естафета народу, «підживлювана» історичними алузіями.

Попри різного роду політичні розходження Ю.Липи з Д.Донцовим, сьогодні не можна применшувати тієї важливої ролі, яку останній відіграв у суспільно-політичних та художньо-філософських пошуках письменника. Через Д.Донцова поет приходив до засвоєння багатьох філософсько-естетичних поглядів західноєвропейських діячів (Ф.Ніцше, О.Шпенглер та ін.). Він сприйняв і творчо зреалізував чимало естетичних ідей Д.Донцова, зокрема, ідею «безкомпромісної боротьби проти малоросійщини в духовній сфері» [10, с. 15]. Основною засадою його естетичної концепції став принцип «підпорядкованості мистецтва ідеї державності», яка неодмінно пов’язувалась «із вимогою мистецької досконалості і врахуванням законів літературної творчості» [10, с. 16].

Ю.Липа активно пропагував ідеї високоартістичної культуротворчості. В його віршах спостерігаємо бачення повноти образу України не тільки в «бойовій зв’язці, але й у культурі» (М.Ільницький). В.Качкан зазначає, що в його доробку є чимало творів, «дух яких ніби продовжується від історично великих, геніальних постатей. Кредо життєве і мистецьке таких людей, як Бетховен, і є змістовою платформою поета, аби сказати в інший час щось своє, перевити філософську нитку у вірш: «Хорал Бетховена», «Гімн Дмитра Бортнянського», «Байрон», «Лиш королем» [9, с. 107]. У такий спосіб він не лише утверджує концепцію національної культури, але й порушує проблему національної еліти.

У рамках означеної теми ми спробували окреслити основні чинники формування світогляду Ю.Липи: родинна атмосфера, історіософські ідеї Т.Шевченка, Біблія як символ віри та система духовних цінностей, суспільно-політичне й літературно-мистецьке середовище, в якому жив і працював поет. У кристалізації двох найважливіших світоглядних рис поета – глибокої релігійності та усвідомленого українського патріотизму – важливу роль зіграли родинні корені й найближче оточення. Релігійність як система духовних принципів світовідчуття й світорозуміння стала

для нього альтернативою щодо політичного радикалізму багатьох сучасників. На світовідчутті письменника позначилася складна й суперечлива епоха, в якій виборювалася українська державність. Подальшого дослідження вимагає низка проблем, пов'язаних із вивченням філософських та культурологічних витоків митця, з особливостями його поетики тощо. Розв'язання цих завдань уможливить ймовірне наближення до глибинних основ творчої спадщини Юрія Липи.

Список використаних джерел

1. Ананченко Т. Духовна домінанта поезії Юрія Липи (збірка «Вірую») / Т. Ананченко // Треті Липівські читання: Зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції / [Упор. Г.Дольник]. – Одеса: Друк, 2007. – С. 74-80.
2. Апостол новітнього українства: Спогади про Юрія Липу. – Львів: Каменяр, 2000. – 239 с.
3. Баган О. Юрій Липа: Людина і мислитель / О. Баган. – К.: Видання Конгресу Українських Націоналістів, 1994. – 39 с.
4. Голумб Л. Із спостережень над українською поезією XIX-XX століть: Збірник статей / Л. Голумб [Передм. В. Барчан]. – Ужгород: Гранда, 2005. – 380 с.
5. Дністровий А., Астаф'єв О. Поети і воїни прийдешнього / А. Дністровий, О. Астаф'єв // Празька поетична школа: Антологія / [Упоряд. текстів та передмови О. Астаф'єва, А. Дністрового]. – Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2004. – С. 3-31.
6. Донцов Д. Трагічні оптимісти // Донцов Д. Дві літератури нашої доби. – Торонто, 1958. – С. 279-285.
7. Ільницький М. Гармонія серця і чола. Маркіян Шашкевич і Богдан-Ігор Антонич: Релігійні мотиви / М. Ільницький // Дивослово. – 2003. – №5. – С. 2-4.
8. Ільницький М. Не зрікатися своєї душі: Концепція України в творчості Юрія Липи / М. Ільницький // Дивослово. – 1994. – №4. – С. 3-8.
9. Качкан В. Юрій Липа у світлі нових матеріалів і джерел / В. Качкан // Вісник: Літературознавчі студії. – К., 2001. – С. 87-109.
10. Климентова О. Історико-літературний феномен «празької школи» / О. Климентова // Дивослово. – 2003. – № 10. – С. 13-18.
11. Криса Б. Необароко Юрія Липи // Антипролог: Збірник наукових праць, присвячених 60-річчю члена-кореспондента НАН України Миколи Сулими. – К.: ВД «Стилос», 2007. – С. 393-402.
12. Липа Ю. Твори: В 10 т. / Ю. Липа. – Львів: Каменяр, 2005. – Т. 1.: Поезія. – 543 с.
13. Марочкін В. Юрій Липа / В. Марочкін // Українська Літературна Енциклопедія: В 5 т. – К.: Головна редакція УЛЕ ім. М. Бажана, 1995. – Т. 3. – 496 с.
14. Рахманний Р. Дмитро Донцов і Юрій Клен: 1933-1939 / Р. Рахманний // Україна атомного віку: Есеї і статті. – Торонто: Гомін України, 1988. – Т. 2. – 616 с.
15. Сивокінь Г. Самоготожність письменника. До методології сучасного літературознавства. Колективна монографія / [Відп.редактор Г. Сивокінь]. – К.: Українська книга. – 160 с.
16. Уфимцева А. Роль лексики в познанні человеком дійсственности и в формировании языковой картины мира / А. Уфимцева // Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира. – М., 1988. – С. 108-140.
17. Хорковський Р. Основні ідеї Драгоманова, Липинського, Донцова і Липи / Р. Хорковський // Юрій Липа: голос доби і чину: Збірник наукових праць, присвячених 100-річчю від дня народження Юрія Липи. – Львів: Львівський національний університет ім. І. Франка, 2001. – С. 359-367.
18. Череватенко Л. «Господь міцним мене створив і душу дав нерозділиму» / Л. Череватенко // Дніпро. – 1991. – №4. – С. 147-154.
19. Череватенко Л. «І встану я на дні нові» // Літературна Україна. – 2000. – 7 грудня.
20. Янчук О. Жанрові та стильові особливості поезії Юрія Липи / О. Янчук // Треті Липівські читання: Зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції / Упор. Г.Дольник, Одеса: Друк, 2007. – С. 124-138.
21. Янчук О. Поет нескореного духу: Штрихи до поетичного портрета Юрія Липи / О. Янчук: Матеріали громадського лекторію / Укр. Чорноморський інститут ім. Юрія Липи. – Одеса, 1999. – 24 с.
22. Янчук О. Пороги вічності Юрія Липи / О. Янчук // Липа Ю. Вірую: Вибрані вірші. – Львів, 2000. – С. 93-100.

The article is investigated the basic factors of the formation of the world view of Yuriy Lipa. It is found out the psychophysical qualities of the writer, the individual concepts of him artistic thinking and the recreation of the existence.

Key words: the sensation of the world, the world-view, the perception of the world, the historiophilosophy, the conception, the self-determination.

КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ Й ЛІТЕРАТУРНО-ЕСТЕТИЧНІ КОНЦЕПЦІЇ ІВАНА ТА ЮРІЯ ЛИП

УДК 821.161.2-92.09

Бикова О.М.

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

СПРОБА ОСМИСЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БУТТЄВОСТІ В ПУБЛІЦИСТИЦІ ЮРІЯ ЛИПИ

У статті аналізується публіцистика Ю. Липи на прикладі ідейного змісту історіософського трактату «Призначення України», виокремлюються провідні думки й переконання автора, інтерпретуються складники національного буття українців.

Ключові слова: нація, раса, Україна, національний характер, еліта, національне буття.

Століття української бездержавності, поразка національно-визвольних змагань 1917-1921 рр. призвели до того, що у ХХ столітті, серед деяких науковців, почали поширюватися думки, що українська нація не здатна створити власну державу. Серед тих, хто у добу найжорстокішого тоталітарного режиму категорично відкинув цю думку і переконливо довів, що українська нація має власну тисячолітню історію, традиції державності і в недалекому майбутньому займе самостійну і гідну позицію на міжнародній арені, був видатний український політолог та письменник Юрій Липа.

Найповніше ідейно-філософські погляди Ю. Липи розкриті у його трилогії української національної думки – «Призначення України», «Чорноморська доктрина», «Розподіл Росії».

В історіософському трактаті «Призначення України» Ю. Липа порушує проблему сенсу буття української нації та усвідомлення власної присутності в складній динаміці світового цивілізаційного процесу.

С. Бойко підкреслює, що національне буття визначається як динамічна система реальних, об'єктивно існуючих зв'язків, відносин, стосунків, способів життєдіяльності та форм комунікації людей, які здійснюються під час багатоманітного життя національної спільноти як органічної цілісності та структурної одиниці мегасистеми «національне – загальнолюдське». Національне буття є цілісною реальністю, у якій тісно переплетені не лише матеріальні й духовні явища, але й етнокультурні та суспільно-політичні [1, с. 12].

Буття нації, на переконання Ю. Липи, не визначається і не вичерпується ні територією, ні державним суверенітетом, хоча ці ознаки є суттєвими для національного життя.

Для народу існує більш-менш усталена територія мешкання, котру він вважає земним простором свого життя і котру у цій якості ладен відстоювати. Саме на цій землі народ здійснює власне буття, і саме ця територія є його національною державою, країною. Для українців такою територією є Україна. Головною метою трактату «Призначення України» було пробудити у сучасників гордість за рідну землю, тому Ю. Липа акцентує на унікальності географічного розташування України та на прадавності й самобутності української цивілізації, що виросла з традицій трипільської культури та культури малоазійських хеттів.

Аналізуючи географічне положення України, Ю. Липа відзначає роль морських шляхів, рік: «Ріки об'єднують населення і його оселі як найважливіші засоби комунікації. Особливо важливі великі, спокійні, долинні ріки... Річна мережа формує одніть території, її торгівлі, влади, звичаїв, врешті, мови й релігії. Ріки формують групу людности на Україні впродовж тисячоліть... Українська територія з її системою річних шляхів стає ланкою у системі морських шляхів... Морська культура робиться назавжди частиною світогляду українців, і це назавжди відрізняє їх психологію від типово континентальної психології сусідів» [3, с. 77-79]. Ю. Липа вважає, що саме система внутрішніх водних шляхів створила геополітичну вісь України. На його думку, тільки вісь Північ-Південь є віссю українських земель: «Українська територія мала більш чи менш надморський характер, але головною тенденцією її життя було чергування півночі і півдня в формуванні її культури і державності впродовж тисячоліть» [3, с. 78]. З Півдня на Україну прийшло християнство, на Південь була спрямована експансія київських князів; «власиво, вміст кількасотлітньої експансії імперії Києва вкладається в здобування доступів до Руського моря і в розвій головних торговельних магістралей тих часів» [3, с. 113]. Північ – дав Україні династію Рюриковичів. На Північ поширювалась торговельна та політична влада Києва часів Київської Русі.

На думку Ю. Липи, Україна зможе повноцінно існувати тільки тоді, коли оволодіє Чорноморським простором: «Крим – це морські путі, Крим – путі через Каспій, Кавказ і Малу Азію до Месопотамії, Арабії, Ірану» [3, с. 127]. І саме на це мають бути спрямовані зусилля зовнішньої української політики.

Ю. Липа підкреслює важливість території України як транзиту для розвитку торговельних шляхів з Близьким і Середнім Сходом. «Українські землі не є ніякою закутиною. Під оглядом торговельним і геополітичним – це одна з найвагоміших земель світу» [3, с. 144].

Призначення України, українця Ю. Липа досліджує крізь концепцію раси. Раса у розумінні Ю. Липи «це не тип черепів чи м'язів, лишень думання, психологія. Раса відрізняється одна від одної більше своєю психологією, своїми протореними дорогами в думанні й поведінці, навіть своїми духовними звичками більше, ніж будовою тіла... Раса різниться одна від одної не так фізичною особистістю, лишень передусім духовною особистістю» [3, с. 151]. Таким чином, на відміну від англомовного світу, що трактує расу як біологічне, антропологічне поняття («в боротьбі раси біологічна однорідність не відіграє важливої ролі. Чистота крові не є важлива в боротьбі раси, бо її